

Araştırma Makalesi
Gönderim Tarihi: 03.05.2021
Kabul Tarihi: 28.05.2021
Yazıt Kùltür Bilimleri Dergisi, 2021, 1(1): 10-17

Research Article
Received Date : 03.05.2021
Accepted Date: 28.05.2021
DOI Number: 10.29228/yazitdergisi.51233

KùLTÜR AKTARIMI VE KADIN: SÖZLÜ ANLATI TÜRLERİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Cultural Transfer and Women: An Evaluation on Types of Oral Narration

Tülin GÜMÜŞ*

ÖZ

Toplumun maddi ve manevi unsurlarının bütünü olarak tanımlanan kùltür kuşaktan kuşağa aktarılmak suretiyle varlığını sürdürür. Bu aktarım çoğunlukla anonim bir yapıda gerçekleşir. Zira hiç kimse kùltürel kodları öğrenirken ilk yaratıcısını sorgulamaz. Alır kullanır, gerekirse günün şartlarına uygun olarak yeni unsurlar ekler ve sonraki kuşağa iletir. Bu aktarımda kadın önemli bir role sahiptir. Ataerkil sistem içerisinde her ne kadar üretimden uzaklaşmış olarak görünse de kùltür aktarımında başat özne kadındır. Kadın, bu aktarımı bazen sadece sesiyle bazen de müzik aletleri eşliğinde sözlü anlatım türlerinden ninni, mani, türkù, ağıt gibi türleri kullanarak gerçekleştirir. Böylece çocuk içine doğduğu toplumun geleneklerini, dini yapısını, aile içi bireylerin kimliğini, büyüdüğü zaman neler yapması gerektiğini öğrenir. Bu çalışmada kùltür aktarımında kadın ve kadın sesinin etkisi sözlü anlatı türleri üzerinden incelenmiş ve kùltürel aktarımda önemli bir yer tutan kadınların, sözlü kùltür unsurlarını kendinden önceki kuşaklardan geleneği anonim bir şekilde aktardıkları, bu aktarımda herhangi bir zorlama olmaksızın gizil öğrenmelerin etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Kùltür, Kùltür Aktarımı, Kadın, Sözlü Anlatı Türleri

ABSTRACT

The culture, defined as the whole of the material and spiritual uniqueness of the society, to maintain its existence to be passed down from generation to generation. This transfer takes place in an anonymous structure. Because no one questions the first creator while learning cultural codes. It takes and uses, if necessary, adds new elements in accordance with the conditions of the day and transmits it to the next generation. In this regard, women have an important role. Although it seems to be distanced from production in the patriarchal system, it is the women who trains and educates the new generation. The women performs this training, sometimes only with her voice and sometimes by using musical instruments such as ninni, mani, türkù ve ağıt. Thus, the child learns the traditions of the society he was born into, the religious structure, the identity of the family members and what he should do when child grows up. In this study, it will be examined how women realize cultural transfer through verbal narrative types.

* Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Ankara/Türkiye. E-posta: gumus24tulin@gmail.com ORCID: 0000-0002-5931-2637

Keywords: Culture, Cultural Transfer, Woman, Oral Narrative Types

Giriş

Modern dünyanın bugünkü halini almasında tarihin en eski dönemlerinden beri pek çok medeniyetin etkisi olmuştur. İlk insandan beri edinilen tecrübeler, kültürel kodlar aracılığıyla sonraki nesillere aktarılarak gelişim/ilerleme devam etmiştir. Malinowski'ye göre kültür, kullanım ve tüketim maddelerinden, çeşitli halk gruplarının yapısal hak ve görevlerinden, insan düşünce ve becerilerinden, inanç ve alışkanlıklardan oluşan tümel bütündür. İster çok basit, ilkel bir kültürle, ister olağanüstü karmaşık ve gelişmiş bir kültürle uğraşalım, her zaman, büyük, kısmen maddi, kısmen insanlardan oluşan, kısmen de manevi bir aygıtla karşılaşırız (1992: 66). Dolayısıyla kültür sadece belli bir zümreye ait olmaktan çıkmış; insanoğlunun temas ettiği, ürettiği, ortaya çıkardığı her şey haline gelmiştir. Bir topluma ait maddi ve manevi unsurlar bütünü olarak tanımlanan kültürün özellikle sözlü anlatı türleri anonimlik özelliği gösterir. Anonim kelimesi "adı sanı bilinmeyen; çok ortaklı; yazanı yapanı, söyleneni bilinmeyen" (URL-1) olarak tanımlanmaktadır. Sözlü kültür ürünlerinin her biri ilk üreticisi bilinmeden hatta sorgulanmadan kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu aktarım işini genellikle çocuğuyla uzun zaman geçiren ve onun ilk öğretmeni olan anne başta olmak üzere baba, kardeşler, ozanlar, toplumun aksakalı dediğimiz bilge kişiler, din adamları vd. gerçekleştirmektedir.

Kadın, bu bağlamda kültürel aktarımda önemli bir yer tutmaktadır. Sözlü kültür unsurlarını belleğinde taşıyan kadınlar, çocuklarına ninni/masal/ağıt/mani gibi türleri kullanarak aktarımı gerçekleştirir. Ataerki toplum yapısının etkisiyle daha çok ev ve çevresinde vakit geçiren kadınlar kendinden önceki kuşaktan öğrendiği geleneği anonim bir şekilde çocuklarına aktarır. Bu çalışmada kadın ve kadın sesinin kültür aktarımındaki etkisi ele alınacaktır.

Kültür Aktarımında Kadın ve Kadın Sesi

İnsanlığın geçirdiği yaşam-deneyimleri insanlık tarihinde, sözcüğün bilimsel anlamıyla, yalnızca iki yönetim planının geliştirildiğini göstermektedir. Bunların her ikisi de belirli ve sistemli toplum örgütlenmesi biçimidir. İlk ve en eski olanı, soylara (gentes), fratilere ve kabilelere (tribülere) dayalı olarak kurulmuş bir örgütlenmedir. İkincisi ve daha sonra oluşumu ise ülke-toprağı ve mülkiyete dayalı olarak kurulan siyasi örgütlenmesidir. Birincisiyle, yönetimin (government) kişilerle onların soy ve kabileleriyle olan ilişkileri aracılığıyla ilgilendiği soy/sal bir toplum yapısı oluşturmuştur. Bu ilişkiler tamamen kişiseldir. İkincisinde ise devletin kişilerle onların ülke toprağıyla (kasaba, il ve eyaletiyle) bağları aracılığıyla ilişki kurduğu bir siyasal toplum oluşturulmuştur. Bu bağlar ise tamamen ülke-toprağı ile ilişkili bağlardır. Bu iki plan arasında temel nitelikte bir fark vardır. Biri eski topluma, diğeri ise modern topluma aittir (Morgan, 1994: 150). Toplum

yapılarının farklılaşmasında toplayıcılık-avcılık-tarım-yerleşik hayat gibi ekonomik hayat tezahürlerinde meydana gelen değışiklikler ile anaerkil toplum yapısından ataerkil toplum yapısına geçiş etkili olmuştur. Anaerkil yapının ataerkile dönüşmesi ve toplayıcılıktan, mağaralara yakın orman içindeki adacıklarda iptidai bahçe veya çapa tarımına geçen ve avcılıkla desteklenen toplum yapısının, hayvanları evcilleştiren avcılar vasıtasıyla hayvancılığa ve avcı çobanlığa geçmeleri (Çobanoğlu, 2001: 45) kadının toplumsal yaşamdaki konumunu değıştirmiştir. Üretime doğrudan etkisi olan kadın dışarıdaki aktif yaşamını bu değışimin sonucu bırakıp büyük oranda edilgen ve ev içi bir konuma geçmiştir. Resmi retorik eğitimi almaları yasaklanan, yazıya ulaşmaları engellenen, önemli toplumsal, ticari konulara gelmek istemeyen kadınlar, seslerini hemcinsleriyle yaptıkları sohbetlerde buldular. Anlayışla karşılanacağı gibi, bu ses kimi zaman iktidar sahiplerine yani erkeklere öfke doluydu. Kadınların anlattığı saldırgan, eğlenceli öykücükleri kendi küçük ve dışa kapalı çevrelerinde kulaktan kulağa dolaşırdı. Bu öykülerin bazıları gerçekte diğerleriye süslenmiş, bire bin katarak anlatılmış öykülerdi. Ancak öykülerin çoğu erkekler hakkındaydı. Ortaçağın sonlarına gelindiğinde erkeklerin kadınların sohbetlerini tehlikeli bulmaya başlamalarına ve bunlara boş gevezelik deyip geçmek istemelerine şaşmamak gerekiyor. Kadınların konuşması bayağı bulunarak kötüleniyor, dedikodu olarak adlandırılıyordu. Bu dedikodu yakıştırması kadınların seslerini alçaltmalarına neden oldu ama onları susturamadı (Sanders, 2019: 110). İç ve dış dinamiklerin etkisiyle şekillenen gelenek kadınlar aracılığıyla kültür belleğine kaydedildi. Kültür belleği, kültürel kodları taşıyan imgelerden oluşmaktadır. Sağlıklı şifrelerden oluşan gelenekler, imgeler ve ürünler kısa sürede anonimleşir. Bir kültürün genetik kodları atasözleri, deyimler, maniler, destanlar gibi ürünlerden hareketle belirlenebilir. Sağlıklı kültürel şifreleri içeren gelenek, ürün ve sistemler topluluğu millet haline getirir (Özdemir, 2018: 242). Milletlerin var olabilmeleri kendilerine has olan gelenekleri sürdürmesiyle doğru orantılıdır. Kültür belleği içerisinde var olan gelenekleri kadınlar çocuklarına öğreterek/aktararak geleneklerin sürekliliğinin sağlanmasında aracı olurlar. Ayrıca bu aktarım, toplum ile aile arasında uyumun sağlanmasında da işlevseldir.

Çok eski dönemlerden itibaren kadın ve müzik bir arada olmuştur. Kadın, kültürel kodları aktarırken sadece sesini kullanmamış aynı zamanda müzik aleti de kullanmıştır. Başlangıçta davul sonrasında ise def kadının kullandığı müzik aletlerindedir. Kadınların, anaerkil dönemde müziği ve davulu kullandıkları yerlerden birisi de dini törenlerdir. Bu dini törenlerden biri de Şaman ayinleridir. Hastalıklara deva bulan, koruyucu ruhları çağırın, gelecekte haber veren, kötü ruhlardan koruyan, kurbanları gök ve yer Tanrısına ulaştıran, ruhları ölümler âlemine gönderen kamın en önemli tamamlayıcısı davuludur. Başlangıçta bu ayinleri kam olarak kadınlar yönetmekteydi. Sosyo-ekonomik hayat koşullarının değışmesiyle birlikte kamlık görevi yavaş yavaş kadınlardan erkeklere geçmiştir.

Erkek kamlar kadın kıyafeti giyerek ya da kıyafetlerinde kadın kıyafetlerine ait aksesuarlar bulundurarak töreni gerçekleştirir. Zira en eski ve kuvvetli kamların kadınlardan oluştuğu bilindiği için simgesel olarak kendi güçlerini arttırmak için kadın kıyafetleri giymektedirler.¹

Kamların tören sırasında diğer yardımcı gücü davuldur. Kamlar, tören sırasında sadece davul kullanmakla kalmaz ilahi de söylerler. Kamlar ruhlar âleminde karşılaştığı duruma göre sesini yükseltip alçaltır, sesleri taklit etmek için davulunu kullanır.

Törenler sırasında müziğe başvuran din adamı büyücü kamlar, aynı zamanda birer müzisyendir. Ruhlar âleminde karşılaştığı duruma göre ilahi söylerken sesini yükseltip alçaltan kamlar, müziklerini genellikle doğaçlama olarak yaparlardı. Kamlar yeraltından gelen sesleri taklit ederken davulu kullanır, bunun için davulu yere vururlar. Davuldan kimi zaman cızırtıya benzer cılız, kimi zamansa gök gürültüsüne benzeyen kuvvetli sesler çıkartan Kamların zaman zaman çan ve zil kullandığı da bilinmektedir.²

Türk kültür tarihinde müziğin yaygınlaşmasında, ortak bir dil olmasında Hun imparatorluğunun önemli katkıları bulunmaktadır. Bugünkü mehter takımının da kökenini temsil eden ilk askeri müzik topluluğu Hun Devleti döneminde kurulmuştur. Hun öncesi dönemde müzik kamlar tarafından yapılmaktaydı. Hunlarda dini müzik, ilahi özelliğinin yanında, sağaltımsal ya da büyüsel nitelikler taşımaktaydı. Bu müziği din, büyü ve tedavi işleriyle uğraşan kamlar yaparlardı. Kamlar yer ile gök arasında ve kötülük veren ile iyiliği sağlayan ilahlar arasında irtibatı sağlayan kimseler konumunda olmuşlardır. Kam müziği, davul, def eşliğinde ya da eşiksiz olarak, fakat çoğu kez bedensel devinimlerle birlikte gerçekleştirilen ezgili konuşma, sagu (ağıt) ve ilahilerden oluşmaktaydı (Vural, 2019: 70).

Asya Hunları Devleti ve Kök Türk Devletine gelindiğinde, diğer müzik türlerini yapan farklı kişiler varsa da dini müziğin Kamlar tarafından icra edildiğini görmekteyiz. Uygur Devleti dönemine gelindiğine ise Kam müziğine Budist ve Maniheizt ilahilerde katılmıştır. Ancak Kamlar Orta Asya Türk Devletlerinde “müzisyenlik” özelliklerini hep korumuşlardır (Vural, 2019: 113). Osmanlı Devletinde ise erkekler müzikal eğitimlerini Enderun’da alırken, kadınlar için müzikal eğitimi harem sağlardı. Ayrıca kadınlar dönemin en iyi öğretmenlerinin evine müzik dersleri için gönderilirdi (Gülün, 2019: 9). 14. ve 15. yüzyıldaki minyatürler incelendiğinde kadınların müzik aleti çaldığı görülmektedir.

---

¹ Ayrıntılı bilgi için bk. (Bayat, 2012).

² Ayrıntılı bilgi için bk. (Çoruhlu, 2012).

Bir enstrüman olarak tef yukarıda anılanlar bağlamında kadınlara özgü görülmektedir ve kadınlar bu enstrümanı genellikle sadece kadınlara açık ortamlarda, özellikle de kına gecelerinde çalmaktadır. Tefin bu ve benzeri kullanımlarına Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ve Akdeniz'i çevreleyen geniş coğrafyada da rastlanmaktadır. Kadınların tef çaldığı düğün ritüelleri genellikle bereket ve doğurganlıkla ilişkilidir ve bu törenler, genç kızın kadınlar dünyasına geçişini temsil eder. Bu törenlerde kontrol tefçidedir. Bereket ve doğurganlıkla ilgili simgeler ve göndermeler ve tefin bu törenlerdeki kullanımı bizi çok daha eski bir tarihe yöneltilmekte, tefçilik geleneği Anadolu ve çevresinde antik çağlarda hüküm sürmüş olan ana tanrıça kültlerine ve dişil ilkeye bağlanmaktadır (Gülün, 2019: 2). Arkeolojik kalıntılara bakılırsa daire şeklindeki davul kullanımı Anadolu'da Çatalhöyük'teki neolitik kültürlere, Mezopotamya'da Sümerlere ve Roma İmparatorluğu'na uzanmaktadır. En eski arkeolojik buluntularda tef dişi bir heykelcik tarafından tutulur şekilde gösterilir. Bu heykelcik genellikle Ana Tanrıça olarak ya da bulunduğu bölgenin Ana Tanrıça tapımının rahibelerinden biri olarak yorumlanır.³ Anaerkiil dönemde kadının sahip olduğu bu özellikler sosyo-ekonomik hayat şartlarının değişmesiyle ortaya çıkan ataerkiil dönemde nispeten daha az olsa da varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Ataerkiil toplumun tüm baskısına rağmen yerel söylem kendine has öyküleme dünyasıyla kadınlara aitti. Bu dünyayı tensel temas kurarak yaklaştığı çocuğuna aktarır böylece kuşaktan kuşağa geçer. Kadın bu aktarımı mani, ninni, türkü, ağıt, atasözü gibi türleri kullanarak gerçekleştirmektedir. Fakat sözlü şiirlerin kim tarafından ve kimler için okunacağını genellikle kültür belirler. Bazı şiirler seçkin kişilere, bazı şiirler özel gruplara söylenir. Bazı şiirler sadece erkeklere ya da kadınlara özeldir. Bazıları da belli bir yaş grubu için söylenmektedir (Finnegan, 2003: 433-450). Bazen kadın kadına bazen topluluk içinde icra edilen sözlü anlatım türlerinden olan ağıt, ninni, türkü, mani bu türlerin başında gelmektedir.

Ninni dışındaki hiçbir manzum tür kadın kimliğini bu kadar yoğun taşımamaktadır. Kadınların dilinde doğan ve yayılan ninniler, kadının duygu ve düşünce evrenini çözümlenmekte önemli işlevlere sahip olan sanatsal yaratılardır. Yalnızca kadın algısının değil aynı zamanda kadının içinde yaşadığı sosyal konumu ve toplumda yer alan bir dizi faaliyeti açıklamakta da yardımcıdır (Çek, 2014: 24). Bu bağlamda ninniyi çok boyutlu olarak ele almak gerekmektedir. Zira bebek annesinden süt emerken sadece karnını doyurmaz, annesinin sesinden de kültürel kodları dinler, kaydeder. Bu kültürel kodlar içerisinde birçok şeyi barındırır. Gelenek, aile içi bireylerin tutumu, dini anlayış, annenin ruhsal sıkıntıları, mutlulukları, bebekten beklentileri hep ninni yoluyla ortaya çıkmaktadır. Bebek bu

---

³ Avrupa ve Orta Doğu uygarlıklarının kökenlerinde yer aldığına inanılan temel figür Batı Asya, Güney Rusya, Don yakınları ile Orta Avrupa'da bulunan Venüs heykelcikleridir. Ayrıntılı bilgi için bk. (Gülün, 2019).

işlevleri taşıyan ninniye annesi ile tek başına, dikkatini dağıtacak hiçbir unsur olmadan dinler; hem zihnine hem de bilinçaltına kaydeder.

Bir diğer tür olan maniler ise söylendikleri bağlama göre kadın ya da erkeğin üretimi haline dönüşür. Düğünlerde, kına gecelerinde, Hıdırellez’de söylenen maniler yalnız kadınlara aittir. Hoyratlar erkeksi bir söyleyişe sahip olduklarından erkekler tarafından söylenen manilerdir. Bunun yanı sıra bekçi ve davulcu manileri, sokak satıcılarının söyledikleri maniler, âşık hikâyecilerinin söylediği maniler erkeklerin söylediği diğer manilerdir. Araştırma ve seveda manileri, erkeğin ve kızın birlikte söylediği, onların birbirine olan sevdalarını anlatan, düğünde, Hıdırellez’de, tarlada, ormanda, bahçede, birlikte çalışırken söylenen manilerdir (Çek, 2014: 54). Birçok farklı ortamda kadın veya erkek tarafından söylenen maniler, duyguların toplum tarafından kabul edilen ifade tarzıdır. Normal şartlarda aşk, sevgi ya da mizahi tarzda ifadeler doğrudan söylenildiğinde tepki çekerken mani eşliğinde hatta toplumun içerisinde söylenildiğinde kabul görmektedir. Mani atma, mani söyleme denilen etkinliği yeni nesil, kendinden önceki büyüklerinden çoğunlukta kadınlardan öğrenerek gerçekleştirir.

Fıkra anlatımının kendine has kuralları vardır. Fıkraların içeriklerine uygun olarak kadın ya da erkek anlatıcıları tarafından özel mekânlarda icra edilir. Başlangıçta dilsel oyun şakaları kadınlar tarafından ayakta tutuluyordu. Bu olağandışı ayrıntı okuryazarlığın tarihinde yitip gitmiştir (Sanders, 2019: 107). Bu bağlamda fıkraların kadınlar arasında sadece eğlendirme, hoşça zaman geçirme işlevi yoktur. İçinde bulunduğu toplumun özelliklerini, yaşadıklarını mizahi bir dille işleyen fıkralar aynı zamanda kültürün aktarımında kullanılan türlerden biridir.

Ağıt yakma geleneğinin kökeni ise insanlık tarihi kadar eskidir. Atina’da kadınlar Adonia bayramını kutlardı: her yıl nisan ayında Adonis için yas tutarlardı. Yunan şairleri ise Adonis’e yakılan ağıtlara özgü ritmi “Adonik” olarak adlandırır (Gülün, 2019: 12). Türk kültüründe Hunlardan beri cenazelerde ağlamayı, ağıt yakmayı meslek edinen kadınlar bulunmaktadır. Yugçısı/şıgtıçı denilen bu kadınlara bugün Anadolu’da “keyneni başı” (Malatya yöresinde) denilmektedir.⁴ Ağıt türünün icra edilmesi yani ölüm olayı üzerine törensel bir havada ağlamak, ağıt yakmak, feryat etmek, kendinden geçmek kadınlara mahsus niteliklerdir. Ataerkil yapı, erkeğin toplum içerisinde ağlamasını hoş karşılamadığı için kadınların bu türü icra etmesi genel kabul görmüştür. Fakat tamamen kadınlara has değildir. Ozanların da ölen hükümdar/komutanlar için ağıt yaktığı bilinmektedir.

---

⁴ Ayrıntılı bilgi için bk. (Gülün, 2019).

Kadın sesinin kullanımı sadece sözlü anlatım türleri ile sınırlı değildir. Dördüncü sanayi devriminin ürünü olan dijital çağda ortaya çıkan birçok telefon ve bilgisayar uygulamasında yardımcı ses olarak kadın sesi kullanılmaktadır.

Sonuç

Bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi unsurları kùltür olarak kabul edilmektedir. Kadın her ne kadar ataerkil toplumsal yapı içerisinde göreceli olarak üretimden çekilmiş görünse de en önemli misyonlarından biri olarak düşünölen kùltür aktarımında birincil kaynak olma işlevini devam ettirmektedir. Hem sesini hem de sözlü anlatı geleneği unsurlarını kullanarak yeni doğmuş bebeğe kùltürel kodlarını, kim olduğunu, dini inancını, içine doğduğu ailenin yapısını, ondan beklentileri aktarır. Bir anne doğduğu ilk andan büyüyüp ayrılacağı o ana kadar nasıl ki sütüyle çocuğun karnını doyurursa, sesi ve varlığıyla da ruhunu, kimliğini ilmek ilmek işler. Bunu yaparken de mani, ninni, fıkra, ağıt gibi pek çok halk edebiyatı türünü kullanır.

Kùltür aktarımında kadın, anonim öğrendiği ya da yaptığı herhangi bir bilginin sahibini ya da ilk söyleyenini bilmez. Pragmatik bir anlayışla bilgiden faydalanır, sonraki kuşağa aktarım görevini yapar.

Kaynakça

- Bayat, Fuzuli (2012). *Türk Kùltüründe Kadın Şaman*. İstanbul: Ötüken Neşriyat
- Çek, Songül (2014). *Ninnilerde Kadın Anlatıcının Sesi*. Ankara: Harf Eğitim Yayınları.
- Çobanoğlu, Özkul (2001). "Sözlü Edebiyat". *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, Cilt 1*. Ankara: Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Çoruhlu, Yaşar (2012). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Finnegan, Ruth (2003). "Sözlü Şiir". Çev. Sema Demir. *Milli Folklor*, 58: 171-174.
- Gülün, Selen (2019). *Türkiye'de Kadın ve Müzik*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Malinowski, Bronislaw (1992). *Bilimsel Bir Kùltür Teorisi*. Çev. Saadet Özkal. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Morgan, Lewis Henry (1994). *Eski Toplum 1*. Çev. Ü. Oskay. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Sanders, Bary (2019). *Öküzün A'sı Elektronik Çağda Yazılı Kùltürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Özdemir, Nebi (2018). "Geleneksel Bilgi ve Kùltür Ekonomisi". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18: 1-28.

Vural, Feyzan Göher (2016). *İslamiyet'ten Önce Türklerde Kùltür ve Müzik Hun, Köktürk ve Uygur Devletleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Elektronik Kaynaklar

URL-1: "Anonim" <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 19.10.2020)

Çalışmanın yazarı/yazarları "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmanın araştırılması ve yazımı esnasında destek veya fikirlerine başvurulmuş herhangi bir kişi bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın/yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu makalenin yazarının iletilmesini gerekli gördüğü herhangi bir notu bulunmamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgments: There is no person whose support or ideas are consulted during the research and writing of the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.

Author's Note: There is no note that the author of this article deems necessary.

Author Contributions: All sections of this article have been prepared by a single author.